

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 9. marts 2021

J.nr. 2015-96-lmj

Indberetning nr. 1/2021

Emner:

- *For tredje gang er det lykkedes Færøerne at blive corona frit.*
- *Sambandsflokkurin går tilbage i nyeste meningsmåling om valg til Folketinget.*
- *Oppositionspartiernes lovforslag om ligestilling af homo- og heteroseksuelle forældre inden for barselsordningen, som satte koalitionen under stort pres, bortfaldt ved 2. behandlingen.*
- *Lovforslag fra Tjóðveldi om overtagelse af Landslægefunktionen, samt overtagelse af politi, anklagemyndighed og kriminalforsorgen blev ikke vedtaget.*
- *Spørgsmålet om en evt. kommende radar på Færøerne skaber stor debat.*
- *Tjóðveldi har fremlagt beslutningsforslag for Lagtinget vedr. forsvars- og sikkerhedspolitik.*
- *Færøerne har nedsat et sikkerhedsråd.*
- *De to færøske folketingsmedlemmer har indgået en aftale med den danske regering om 48,5 mio. kr. på den danske finanslov i perioden 2021-2024.*
- *Politikerne tager ikke udfordringen med en voksende andel af ældre alvorligt, mener Færøernes Økonomiske Råd.*
- *Den aktuelle økonomiske udvikling på Færøerne.*
- *Færingernes formue er i deres huse og de fleste har en begrænset gæld.*
- *Lagtingslovforslaget fra Tjóðveldi om en selvberende færøsk økonomi uafhængig af det danske bloktilskud har været til første behandling i Lagtinget.*
- *Den 11,2 km lange undersøiske tunnel, som forbinder Eysturoy og Streymoy, er åbnet.*
- *Med virkning fra 1. januar 2021 er det muligt for en færing at søge om dansk CPR-nummer, som kan benyttes til at søge om udlevering af NemID.*
- *Den tidligere landsstyrekvinde Kristina Háfoss er udnævnt til direktør for Nordisk Råd.*

For tredje gang er det lykkedes Færøerne at blive corona frit

Den 25. februar 2021 lykkedes det igen, vha. smitteopsporing og testning, at få Færøerne coronafrit. Efterfølgende er to indrejsende den 7. marts 2021 testet positive. Samlet er 660 personer testet positive, og en person er død med COVID-19. Man har konstateret ét tilfælde af henholdsvis den brasilianske og den engelske variant B.1.1.7. Færøerne anbefaler fortsat, at alle rejsende til Færøerne, ud over den obligatoriske test ved indrejse, bør lade sig teste på 6. dagen efter ankomst, ligesom man anbefaler hjemmeophold de første seks dage efter ankomst. Dog kan fuldt vaccinerede personer fra 1. april undgå hjemmeophold, samt 6.-dags-testen. I en undersøgelse foretaget sidst i november 2020 blev det konstateret, at skyggetallet blot var 0,3 pct., hvilket betyder, at det blot er helt få færing, som har haft COVID-19, uden det er blevet bekræftet. Færøerne er på nuværende tidspunkt det land i Norden, som har vaccineret flest mod COVID-19. I alt har 8,0 pct. af den færøske befolkningen modtaget den første vaccination, og 7,2 pct. er færdigvaccineret. Efter planen skal alle være færdigvaccineret sidst i juni måned 2021.

Sambandsflokkurin går tilbage i nyeste meningsmåling om valg til Folketinget

Spyr.fo har den 17. februar 2021 foretaget en meningsmåling vedrørende valg til Folketinget, som viser, at Sambands- og Javnaðarflokkurin vil genvinde deres mandater, såfremt der var valg i dag. Meningsmålingen viser dog også, at Sambandsflokkurin er gået tilbage fra 28,3 pct. ved valget i juni 2019 til 21,4 pct. Der er således tæt løb mellem Sambandsflokkurin, Fólkaflokkurin, Tjóðveldi i kampen om det ene mandat. 10,1 pct. af de spurgte har ikke taget stilling til, hvilket parti de vil stemme på. 4,6 pct. oplyste, at de ikke vil deltage i valget, ligesom 1,1 pct. oplyste, at de vil stemme blankt.

Folketingsvalget juni 2019 og 2015 og meningsmåling februar 2021, pct. Antal mandater i parentes

Parti	Folketingsvalget Juni 2015	Folketingsvalget Juni 2019	Spyr.fo Februar 2021
Fólkaflokkurin	18,8	23,8	21,4
Sambandsflokkurin	23,5	28,3 (1)	21,4 (1)
Javnaðarflokkurin	24,3 (1)	25,6 (1)	29,4 (1)
Sjálvstýri	1,7	1,3	0,2
Tjóðveldi	24,5 (1)	18,6	20,8
Miðflokkurin	2,6	0,0	2,5
Framsókn	3,2	2,5	4,1
Uden for parti	1,5	0,0	0,0
I alt	100 (2)	100 (2)	100 (2)

Oppositionspartiernes lovforslag om ligestilling af homo- og heteroseksuelle forældre inden for barselsordningen, som satte koalitionen under stort pres, bortfaldt ved 2. behandlingen

Oppositionens forslag om ligestilling af homoseksuelle og heteroseksuelle forældre inden for barselsordningen (se Indberetning nr. 5 og 6/2020) var til 2. behandling i Lagtinget den 9. februar. Christian Andreasen, Fólkaflokkurin, fremlagde et ændringsforslag, som bl.a. ikke omtalte ordet ”homoseksuelle”, i håb om, at alle partier kunne samles om dette ændringsforslag, hvilket dog ikke lykkedes. Ved afstemningen stemte Johan Dahl (Sambandsflokkurin) for oppositionens forslag og imod koalitionen forslag, som resulterede i, at begge forslag faldt bort. Flere medlemmer af koalitionen tilkendegav før og efter 2. behandlingen, at de ikke længere anså Johan Dahl som medlem af koalitionen. Lagmand Bárður á Steig Nielsen, har dog efterfølgende slået fast, at afstemningen ikke får konsekvenser for Johan Dahl.

Lovforslag fra Tjóðveldi om overtagelse af landslægefunktionen, samt overtagelse af politi, anklagemyndighed og kriminalforsorgen blev ikke vedtaget

Som omtalt i Indberetning 4 og 8/2020 fremsatte Tjóðveldi to lovforslag i Lagtinget om overtagelse af henholdsvis landslægeområdet og af politi, anklagemyndigheden og kriminalforsorgen. Begge lovforslag faldt ved 2. behandlingen. Det var kun lagtingsmedlemmerne fra hhv. Tjóðveldi og Framsókn, som stemte for forslagene.

Spørgsmålet om en evt. kommende radar på Færøerne skaber stor debat

Debatten om en evt. kommende radar på det færøske fjeld Sornfelli har fået ny energi, efter forsvarsforligskredsen i Folketinget har indgået aftale om at afsætte 390 mio. kr. til opsætning af en militær varslingsradar til flyovervågning på Færøerne. Med en radar på Sornfelli vil Forsvaret få lukket et hul i overvågningen, som opstod, da den gamle radarstation blev nedlagt i 2007.

Især Høgni Hoydal (Formand for Tjóðveldi) har reageret kraftigt på nyheden, og i et læserbrev med overskriften: ”Hvad bilder I jer ind i Folketinget og i landsstyret” udtaler han sig kritisk over for både Danmark og landsstyret, som han ikke mener, har orienteret Lagtinget om en kommende radar. Høgni Hoydal har endvidere udtalt, at det er ufatteligt, at et andet land kan tillade sig at forhandle om at gøre Færøerne til et bombemål, og at Danmark bruger Færøerne som en handelsvare i forhold til NATO, og derved kan spare milliarder. Det bør endvidere være Færøerne og ikke Danmark, der forhandler direkte med NATO om en radar.

Flere lagtingsmedlemmer, heriblandt den tidligere lagmand Aksel V. Johannesen (Javnaðarflokkurin) udtaler sig kritisk om, at landsstyremanden for udenrigsanliggender Jenis av Rana (Miðflokkurin) ikke løbende har orienteret Lagtingets Udlandsudvalg. Også Annika Olsen fra Fólkaflokkurin har rettet en skarp kritik af den danske regerings håndtering af sagen og mener, at danskerne bør betale færingerne for at opsætte en radar, så de derved kan få del i de milliarder, som danskerne sparer.

Jenis av Rana har over for Lagtinget oplyst, at han er tilfreds med forløbet indtil nu. Der er en god dialog mellem ham og forsvarsministeren, og han forstår ikke kritikken fra oppositionen, da det ikke er nyt, at man ønsker at sætte en radar op på Færøerne. Jenis av Rana påpeger, at der endnu ikke er truffet nogen afgørelse, og at en radar ikke vil blive opsat, hvis Færøerne er imod. Jenis av Rana var i sidste uge i Lagtingets Udlandsudvalg for at rådføre sig med udvalget, som efterfølgende har tilkendegivet, at de ønsker flere oplysninger fra landsstyremanden.

Tjóðveldi har fremlagt beslutningsforslag for Lagtinget vedr. forsvars- og sikkerhedspolitik

Tjóðveldi (Republikanerne) har fremsat et beslutningsforslag for Lagtinget, om at landsstyret straks skal meddele den danske regering og verdenssamfundet, at det kun er det færøske folk og Lagtinget, der kan træffe afgørelse ift. forsvars- og sikkerhedspolitiske sager, der vedrører Færøernes land, hav eller lufterum. I bemærkningerne til forslaget skriver Tjóðveldi, at der er en øget interesse for Færøerne fra stormagterne. USA har vist interesse for at anvende Færøerne som servicecenter til flådeskibe, og nu vil den danske regering opstille en radar på Færøerne. Ligeledes har USA via Danmark presset Færøerne i forhold til valg af teleleverandør. Tjóðveldi finder det grundlæggende uacceptabelt, at det færøske folk og Lagtinget bliver informeret om andres landes planer med Færøerne via pressen. Endvidere skriver Tjóðveldi, at Færøerne ligger i den britiske sikkerhedszone. Det vil derfor være England og ikke Danmark, der kommer Færøerne til undsætning, hvis noget skulle ske på Færøerne.

Forslaget var til debat i Lagtinget den 17. februar 2021, hvor Høgni Hoydal erkendte, at der er tale om et fælles anliggende, men sagde også, at Lagtinget aldrig har givet andre lande, herunder Danmark, lov til at anvende Færøerne i deres egne forsvars- og sikkerhedspolitiske interesser. Bill Justinussen (Miðflokkurin) fremførte, at forslaget ikke tjener noget formål, idet det sigter mod at få en selvbestemmelsesret, som man allerede har. Færøerne har gennem sin ret til at bestemme netop valgt at lægge forsvars- og sikkerhedspolitikken i hænderne på andre.

Lagmand Bárður á Steig Nielsen (Sambandsflokkurin) talte primært om, at det ikke er muligt at debattere emner vedrørende forsvars- og sikkerhedspolitik fyldestgørende i det offentlige rum, herunder i Lagtinget, idet der som oftest vil være tale om fortrolige oplysninger. Derfor opfordrer lagmanden til, at forsvars- og sikkerhedspolitiske emner primært bliver behandlet af og mellem landstyret og Lagtingets Udlandsudvalg, som evt. bør udvides, så alle partier kan være repræsenteret. Lagmanden

vedkendte, at der er tale om et fællesanliggende, og hvis Lagtinget vedtager det fremsatte beslutningsforslag, har man vedtaget en løsrivelse fra Danmark, hvilket hverken han eller flertallet af den færøske befolkning støtter op om.

Færøerne har nedsat et sikkerhedsråd

Færøerne har nedsat sit eget sikkerhedsråd bestående af lagmanden, landsstyremanden for finansanliggender, landsstyremanden for udenrigsanliggender, samt embedsmænd. Landsstyremand i udenrigsanliggender Jenis av Rana (Miðflokkurin) oplyser, at situationen, især om Arktis og Nordatlanten, er ændret de senere år, og at man for lang tid siden burde have nedsat en lignende institution. Sikkerhedsrådet skal behandle sager, der vedrører færøske sikkerhedsforhold. Den første sag, som rådet skal behandle, bliver spørgsmålet om en ny radar på Sornfelli.

Jenis av Rana fremhæver endvidere, at Færøerne ligger centralt placeret ift. Rusland, USA og Kinas interesser i området. Han nævner endvidere, at der på det sikkerhedspolitiske område er et spændingsfelt mellem Danmark og Færøerne. Danmark vil rulle overtagne sagsområder tilbage, fordi sagsområderne har med sikkerhedspolitik at gøre, og fordi danskerne mener, at sagsområderne bedst varetages af dem. Men det har vi ikke i sinde at lade dem gøre, slutter Jenis av Rana.

De to færøske folketingsmedlemmer har indgået en aftale med den danske regering om 48,5 mio. kr. på den danske finanslov i perioden 2021-2024

Pengene skal bl.a. bruges til:

- at undersøge, hvordan de fysiske rammer for Kriminalforsorgen på Færøerne kan forbedres.
- en ny bus til patienthotellet i København.
- at restaurere ”Pakhus 18” i Tvøroyri.
- at bygge et nyt fiskerimuseum og kulturhus i Miðvágur.
- at færdiggøre det færøske talegenkendelse-system.
- en færøsk-grønlandsk ordbog (Den grønlandsk-færøske ordbog blev færdig i 2020).

Sammen med de to grønlandske folketingsmedlemmer er der endvidere lavet aftale om at afsætte 26,8 mio. kr. i en filmpulje, der har til formål at give støtte til dokumentarfilm om rigsfællesskabet.

Politikerne tager ikke udfordringen med en voksende andel af ældre alvorligt, mener Færøernes Økonomiske Råd

Færøernes Økonomiske Råd retter kritik mod politikerne, som de mener, ikke tager udfordringen med en voksende andel af ældre alvorlig nok. I 2020 udgjorde antallet af ældre på 80 år og derover i alt 2.278. Fremskrivninger viser, at tallet om 25 år – i 2045 bliver på 5.122. Det Økonomiske Råd mener, at det kommer til at koste omkring 1 mia. kr. mere på ældreområdet, hvis de ældre skal have ydelser på samme serviceniveau som i dag. Rådet anbefaler, at politikerne arbejder med udfordringen, og det kræver en løsning med flere indtægter, lavere serviceniveau og/eller større grad af brugerbetaling.

Den aktuelle økonomiske udvikling på Færøerne

Færøerne har overordnet set klaret sig godt igennem corona-krisen. Eksporten er dog mærket af situation. Færøerne eksporterede for i alt 8,4 mia.kr. i 2020. Det er et fald på 12,0 pct. sammenlignet med 2019. Ser man på eksporten af fiskevarer, som samlet udgjorde 7,7 mia. kr. i 2020, udgør faldet 13,6 pct. sammenlignet med 2019. Mængden af eksporterede fisk er kun faldet 1,1 pct., og det er således

i høj grad faldende priser, der har reduceret værdien af eksporten. Importen udgjorde 8,1 mia. kr. i 2020, hvilket er uændret i forhold til 2019.

Landskassens nettogæld var på 600 mio. kr. ved årsskiftet. Bruttogælden udgjorde 5,3 mia. kr., mens likviditeten i landskassen var på 4,7 mia. kr. og dermed betydeligt over minimumskravet på 15 pct. af BNP, svarende til 2,9 mia. kr.

Borgere og erhvervslivet har en spirende tillid til den færøske økonomi. Det viser konjunkturbarometret, som laves to gange årligt. Efter en kraftig nedgang i juni 2020, er det igen i vækst.

Færingernes formue er i deres huse og de fleste har en begrænset gæld

Landsbanken har lavet en større undersøgelse af de færøske husholdningers formue og gæld i 2018. Danskere har en meget større pensionsopsparing end færing, men samtidig skylder færing mindre end danskere, har større værdi i deres parcelhuse og biler, og færing har flere penge stående i banken, end danskere har. De færøske husholdninger ejer aktiver, som er næsten 6,5 gange større, end den disponible indtægt er efter skat. I alt er gælden for de færøske husholdninger 1,36 gange større, end den disponible indtægt, og det ligger lige over gennemsnittet for OECD-landene.

Undersøgelsen viser også, at antallet af personer, som låner mere end 3 mio. kr., er forøget, og det hænger bl.a. sammen med højere huspriser. En husholdning kan normalt låne 3,5 gange den samlede årlige indtægt inden skat. Omkring 400 husstande skylder mere end 5 gange den årlige indtægt. De fleste husstande har dog fortsat en lille gæld, og 93 pct. af husstandene skylder mindre end 3 gange deres indtægt. Det skal bemærkes, at huspriserne i 2019 steg yderligere med knap 12 pct.

Lagtingslovforslaget fra Tjóðveldi om en selv bærende færøsk økonomi uafhængig af det danske bloktilskud har været til første behandling i Lagtinget

Tjóðveldi, som ønsker at afskaffe det danske bloktilskud, har fremlagt et lovforslag, hvoraf det følger, at den til enhver tid siddende koalition hvert år skal flytte et beløb svarende til 50 pct. af den årlige vækst i landets indtægter (i forhold til landets indtægt i 2020) til den færøske økonomifond. Senest det år hvor beløbet, som bliver overført til økonomifonden, svarer til størrelsen af bloktilskuddet på 641,8 mio. kr., skal landsstyremanden meddele eller indgå en aftale med den danske regering om, at det færøske landsstyre ikke længere ønsker at modtage bloktilskud. Loven skal have virkning fra 1. januar 2021.

Den 17. februar var lovforslaget til 1. behandling i Lagtinget. Under debatten kom det frem, at flere partier ønsker, at Færøerne bliver økonomisk uafhængig. Dermed er der ikke stor modstand mod tankerne bag forslaget. Der er dog også politikere, som mener, at tiden ikke er til dette på nuværende tidspunkt.

Med virkning fra 1. januar 2021 er det muligt for en færing at søge om dansk CPR-nummer, som kan benyttes til at søge om udlevering af NemID

En dansk statsborger bosiddende på Færøerne kan med virkning fra den 1. januar 2021 søge om dansk CPR-nummer hos Rigsombudsmanden på Færøerne. Efterspørgslen har vist sig at være stor, og pr. 28. februar 2021 har i alt 220 personer fået udstedt et dansk CPR-nummer. Det er ligeledes blevet muligt at få udleveret NemID ved personlig henvendelse til Rigsombudsmanden på Færøerne.

Eysturoyar-tunellen, som forbinder Eysturoy og Streymoy, er åbnet

Fire år efter den første sprængning er den 11,2 km lange undersøiske tunnel, som forbinder de to øer, Eysturoy og Streymoy, åbnet. Det koster 75 kr. for en personbil at benytte tunnelen og tager i alt 8 minutter at køre fra Hvítanes til Strendur, en tur som før tog omkring en time at køre. Den færøske kunstner Tróndur Patursson har stået for udsmykningen af rundkørslen i tunnelen, som allerede har fået stor international opmærksomhed.

Den tidligere landsstyrekvinde Kristina Háfoss er udnævnt til direktør for Nordisk Råd

Med virkning fra den 1. februar 2021 er den tidligere landsstyrekvinde for finansanliggender (2015-2019) og medlem af Lagtinget Kristina Háfoss (Tjóðveldi) udnævnt til direktør for Nordisk Råds sekretariat i København. Kristina Háfoss er Færøernes første rådsdirektør. Kristina Háfoss (født 1975) er uddannet økonom og jurist og blev valgt til Lagtinget første gang i 2002.

Den tidligere lagtingsformand, Páll á Reynatúgvu, har overtaget pladsen i Lagtinget efter Kristina Háfoss, som har søgt orlov.

Oversættelse af lagmandens nytårstale, samt Nationalbankens analyse af færøsk økonomi er vedlagt denne Indberetning.

Med venlig hilsen

Lene M. Johansen

Lene Moyell Johansen